

Asia: VN/19841/2024

Ulosottolaitoksen toimipaikkaverkostoa koskeva lausuntopyyntö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kehittämissuunnitelmassa lakkautettavaksi on esitetty 37 toimipaikkaa nykyisistä 64 toimipaikasta eli lähes 60 % toimipaikoista. Jäljelle jäisi siten 27 toimipaikkaa. Lakkautettavaksi esitetyissä toimipaikoissa työskentelee yhteensä 164 virkamiestä. Muutos koskisi suoraan ja erityisesti edellä mainittua määrää laajan täytäntöönpanon sekä yhteisten palvelujen henkilöstöä sekä välillisesti lähes koko ulosottolaitoksen henkilökuntaa. Kehittämissuunnitelmasta ei ilmene moniko kansalainen asuu lakkautettavaksi esitettyjen toimipaikkojen alueella, mutta luku on merkittävä.

Ulosottolaitoksen soveltamat toimipaikoista luopumisen arviointikriteerit on listattu suunnitelman kohdassa 6.1. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene yksiselitteisesti, millä tavalla näitä arviointikriteereitä on sovellettu lakkautettavaksi esitettyihin toimipaikkoihin. Arviointikriteerien soveltaminen käy ilmi ainoastaan niiden toimipaikkojen osalta, joita henkilöstöjärjestöt ovat esittäneet säilytettäväksi, ja näidenkin osalta pintapuolisesti (kohdat 8.1. ja 8.2). Muiden toimipaikkojen osalta harkinnan taustalla oleva punninta jää ohueksi. Laadukas valmistelu edellyttää, että mainittuja arviointikriteereitä sovelletaan avoimesti kaikkiin toimipaikkoihin. Tämä on edellytyksenä myös riittävälle vaikutusarvioinnille, joka esityksessä on jäänyt vähäiseksi.

Ulosoton asiakkaat eivät samalla tavalla halua käyttää palveluita kuin esimerkiksi verottajalla tai TE-palveluissa. Ulosotto käyttää tarvittaessa pakkovaltaa täytäntöönpanon toimittamiseksi. Asiakkaiden luona suoritettavien toimitusten vuoksi (esim. omaisuuden etsintä, myynnit, hädät, haastetiedoksiannot) vertailukohtaa voitaisiin hakea ennemmin esimerkiksi poliisin toimipaikkaverkostosta. Ulosoton toimipaikkaverkostoa tulee arvioida ulosoton omista lähtökohdista eikä sitä voi suoraan kopioida minkään muun viranomaisen toimipaikkaverkostosta. Ulosoton toimituksille lähteminen edellyttää usein virastolla käymistä ennen toimitusta, jonka perusteella toimitusmatkojen lähtökohtana voidaan pitää niiden alkamista virastolta.

Pidemmät toimitusmatkat muodostavat työturvallisuusriskin toimituksiin osallistuville henkilöille ja todennäköisesti hidastavat täytäntöönpanotoimituksia. Nämä yhdessä lisäävät työn kuormittavuutta. Samoin pidentyvät etäisyydet voivat aiheuttaa riskejä oikeusturvan toteutumiselle sekä velkojan että velallisen näkökulmasta, erityisesti täytäntöönpanon joutuisuuden heiketessä.

Suunnitelmassa lakkautuksia on arvioitu erityisesti ulosoton käyntiasiakaspalvelun kautta. Totta onkin, että käyntiasiakaspalvelu on vähentynyt palvelujen sähköistyessä. Näin ollen pieniä toimipaikkoja on tarkoituksenmukaista vähentää, mikäli lakkautettava toimipaikka sijaitsee kohtuullisen etäisyyden päässä säilytettävästä toimipaikasta. Tämä edistää myös tarkoituksenmukaista työskentelyä, koska pienet toimipaikat ovat haavoittuvia esimerkiksi henkilöstön poissaoloista.

Lakkautettavaksi suunnitellaan pienten toimipaikkojen lisäksi useissa keskisuurissa kaupungeissa, kuten esimerkiksi Kotkassa ja Porvoossa sijaitsevia toimipaikkoja. Uudistuksen myötä esimerkiksi rannikolle Helsingin ja Lappeenrannan välille ei jäisi yhtään ulosoton toimipaikkaa.

Ulosotolla on paitsi tarve käydä toimituksilla asiakkaiden luona, myös kutsua velallisia toimipaikkaan antamaan tietoja taloudellisesta tilanteestaan. Jo nykyisin on havaittavissa vaikeuksia saada kansalaisia saapumaan ulosottoselvityksiin. Toimipaikkojen lakkauttaminen on omiaan lisäämään vaikeuksia. Ulosottoselvitykselle on ulosottokaareissa säädetty enimmäiskesto aika kuuteen tuntiin. Toimipaikkojen harventuminen tietyillä alueilla voi aiheuttaa sen, että jo yksistään ulosottoselvitykseen saapuminen ja kotimatka mukaan luettuna ylittää laissa säädetyn määräajan. Velvollisuutensa laiminlyövä kansalainen tulisi lisäksi tavoittaa, mikä tarkoittaa, että ulosottoylitarkastajat voivat joutua lähtemään tavoittelemaan asiakasta hänen kotoaan tai työpaikaltaan. On myös huomioitava, että vaikka monet asiat ovat nykyisin mahdollisia sähköisesti niin edelleen on olemassa tarve myös paperiasiakirjojen tulostamiselle esimerkiksi kiireellisiä turvaamistoimipäätöksiä tiedoksi annettaessa. Ulosottoselvitys on ensisijainen menettely velallisen taloudellisen tilanteen selvittämiseksi ja tämän merkitystä, saati mahdollisuutta lain edellyttämän ulosottoselvityksen toimittamiseen, ei tulisi ulosottolaitoksen toimipaikkoja lakkauttamalla vaikeuttaa ja jopa estää.

Laaditussa kehittämissuunnitelmassa on esitetty, että kehittyvät digipalvelut voisivat tulevaisuudessa vähentää tarvetta tavata asiakkaita. Kyseisiä palveluja tai niihin liittyvää lainsäädäntöä ei kuitenkaan vielä ole olemassa. Lisäksi on tärkeää huomioida, että viranomaistoiminnassa on paikkansa ihmisten väliselle kommunikoinnille myös kasvotusten eivätkä digipalvelut tule poistamaan tarvetta toimituksille asiakkaiden luona.

Kehittämissuunnitelmassa on esitetty myös, että toimipaikkaverkostonmuutoksen toteutuessa ulosotossa tulisi kehitettäväksi uusia työtapoja ja järjestää ulosottotyötä uudella tavalla muutoksesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Toiminnan järjestämistä koskevat muutokset voivat esimerkiksi koskea ns. rootelijakoa ja työtapojen muutokset tehtävien, kuten kiinteistökäyntien,

hoitamista nykyistä suunnitelmallisemmin. Konkreettisia kehittämistapoja ei kuitenkaan suunnitelmassa ole esitetty. Tosiasiassa kaikki kiinteistökäynnit tehdään nykyisinkin suunnitelmallisesti ja mahdollisimman monta käyntiä yhdistäen.

Vaikka vaikutusten arviointi on jossain määrin haastavaa, erilaisia mallinnuksia on mahdollista tehdä lakkautusten vaikutuksista matkakulujen sekä matkustamiseen käytettävän ajan kasvamisesta. Vaikka nykyinen laajahko etätyökäytäntö mahdollistaakin työskentelyn myös kotoa käsin, toimituksille lähtee käytännössä aina kaksi virkamiestä ja pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisinta ja usein myös varustuksen noutamisen vuoksi välttämätöntä on lähteä toimipaikalta. Suunnitelmassa on esitetty perustelematon arvio toimitusmatkojen kaksinkertaistumisesta sekä otettu kantaa, että matka- ja työaikakustannusten kasvu ei söisi lakkautuksilla saatavia säästöjä kuin vähäisissä määrin. Jos lakkautettavalta toimipaikalta on esimerkiksi 50 kilometriä jäljelle jäävään toimipaikkaan ja toimitus tapahtuu siinä kaupungissa, josta toimipaikka lakkautettiin, kasvaa toimitusmatka kuitenkin esimerkiksi yhdestä kilometristä sataan eli 100 kertaiseksi. Myöskään riskiä perintätuloksen heikentymisestä ei laskelmissa ole huomioitu, mikäli autossa istumiseen siirtyvää täytäntöönpanoresurssia ei korvata lisähenkilöstöllä.

Valtiolla useat eri viranomaiset valmistelevat yhtä aikaa toimipaikkojen lakkautuksia enemmän tai vähemmän valtionhallinnon säästöohjelman vuoksi. Samaan aikaan Valtion toimitila- ja palveluverkkohankkeessa on visioitu 90 toimipisteen verkosto, jossa kansalaisten olisi mahdollista asioida. Kuitenkaan kyseisessä hankkeessa ei varsinaisesti ole tunnistettu nykyisiä etätyökäytäntöjä ja tarvetta satunnaisimmille työskentelytiloille sekä asiakkaiden tapaamistiloille tilanteessa, jossa viranomaisesta ei olisi tulossa tilojen varsinaista käyttäjää. Tästä huolimatta ulosottolaitoksen toimipaikkaverkoston kehittämissuunnitelmassa esitetään valtion yhteispalvelupisteen perustaminen yhtenä perusteena lakkautukselle, vaikka yhteispalvelupisteen perustaminen ei nykyisten suunnitelmien mukaan tarkoita ulosottolaitoksen virkamiesten mahdollisuutta hyödyntää pistettä työskentelyyn tai toimituksissa.

Yhteenvedona Suomen kihlakunnanvoudit Ry toteaa, että ulosottolaitoksen toimipaikkojen lakkautus esityksessä esitetystä laajuudesta edellyttäisi tarkempaa arviointia hankkeen vaikutuksista sekä tulevien kehityskulkujen selkeytymistä. Edelleen tulisi selvittää vaihtoehtoisia säästökohteita, kuten keskushallinnon ja samassa kaupungissa sijaitsevan täytäntöönpanoyksikön toimiminen samassa toimipaikassa, vastaako jäljelle jäävien toimipaikkojen vuokrattujen tilojen koko tarpeita ja käyttöastetta sekä omaisuuden säilyttämiseen vuokrattujen tilojen tarpeellisuus. Toimitilojen vuokra on kuitenkin pääsääntöisesti kalliimpaa suurissa kaupungeissa kuin niiden ulkopuolella.

